

KIRJALLINEN KYSYMYS 319/2014 vp

Lakivaliokunnan kirje 15.11.2013 oikeusministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle liittyen lapsen tapaamisoikeutta koskevaan lainsäädäntöön ja käytäntöön sekä kehittämistarpeisiin

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan lakivaliokunta on käsitellyt laki-aloitteita LA 27/2012 vp (Juho Eerola ym.) ja LA 28/2012 vp (Pauli Kiuru ym.).

Eerolan aloitteessa ehdotettiin, että lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 2 §:ään lisätään uusi momentti seuraavasti:

"Tapaamisoikeuden toteutumista 1 §:ssä säädettyjen periaatteiden mukaisesti ei saa haitata eikä vaarantaa antamalla lapselle siitä vanhemmasta, jonka luona lapsi ei asu, totuudenvastaisia kielteisiä tietoja tai mielikuvia, jotka ovat omiaan vieraannuttamaan lasta sanotusta vanhemmastaan (vieraannuttamiskielto). Jos toinen vanhempi tai muu henkilö, jolle lapsen huolto on uskottu, rikkoo vieraannuttamiskieltoa, voidaan soveltaa 12 §:ää."

12 §:n mukaan päätöstä lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta voidaan muuttaa, jos olosuhteet ovat sopimuksen vahvistamisen tai päätöksen antamisen jälkeen muuttuneet.

Lakialoitteessa ehdotetun lisäyksen tavoitteena oli parantaa erolapsen oikeusturvaa osoittamalla entistä selvemmin, ettei vieraannuttaminen, jossa lapsen vanhempi pyrkii vahingoittamaan lapsen suhdetta toiseen vanhempaan, ole hyväksyttävää.

Kiurun aloitteessa ehdotettiin rikoslain (39/1889) 25 lukuun lisättäväksi uusi 5 b §, jossa

säädettäisiin rangaistavaksi tapaamisoikeuden tahallinen estäminen.

"Jos kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen vanhempi tai henkilö, jolle huoltajuus on määrätty, estää tahallisesti ja toistuvasti vahvistetun tapaamisoikeussopimuksen toteuttamisen, on hänet tuomittava lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisen tahallisesta estämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi."

Myös tämän aloitteen tavoitteena oli vaikuttaa lähivanhemman käyttäytymiseen ja näin parantaa vanhempien ja lasten oikeuksia tapaamisoikeustilanteessa.

Lakivaliokunta kuuli aloitteista runsaasti eri alojen asiantuntijoita. He olivat yleisesti sitä mieltä, että lakialoitteissa käsitellyt teemat ovat tärkeitä. Valiokunta edellytti 15.11.2013 oikeusministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle lähettämässään kirjeessä, että ministeriöt "yhdessä kokonaisvaltaisesti arvioivat lapsen tapaamisoikeutta koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöä sekä niiden kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia ottaen muun muassa huomioon lakialoitteissa annetuissa asiantuntijalausunnoissa esitetyt näkemykset."

Eduskunta on sittemmin käsitellyt hallituksen esityksen (HE 186/2013 vp), jossa muutettiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettua lakia, riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vah-

KK 319/2014 vp — Pauli Kiuru /kok ym.

vistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia sekä sosiaalihuoltolakia. Niin kutsutun Follo-mallin eli asiantuntija-avusteisen sovittelun laajentaminen on askel oikeaan suuntaan, mutta se ei kuitenkaan yksin riitä täyttämään lakialoitteiden ja lakivaliokunnan ministeriöille lähettämän kirjeen tahtotilaa.

Lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 1/2014 vp — HE 186/2013 vp) kiinnitetään myös huomiota ehkäisevien ja varhaisen tuen palveluihin, viranomaisten käytäntöihin, resurssien riittävyyteen, koulutukseen ja ohjeistukseen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin konkreettisiin toimiin oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat ryhtyneet tai ryhtymässä tällä vaalikaudella lakivaliokunnan niille 15.11.2013 päivätyn ja lähettämän kirjeen johdosta?

Helsingissä 24 päivänä huhtikuuta 2014

Pauli Kiuru /kok
Juho Eerola /ps
Kari Tolvanen /kok

Kari Uotila /vas
Tapani Mäkinen /kok
Eero Suutari /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Pauli Kiurun /kok ym. näin kuulu-
van kirjallisen kysymyksen KK 319/2014 vp:

*Mihin konkreettisiin toimiin oikeusmi-
nisteriö ja sosiaali- ja terveystoimi
ovat ryhtyneet tai ryhtymässä tällä vaa-
likaudella lakivaliokunnan niille
15.11.2013 päivätyn ja lähettämän kir-
jeen johdosta?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lapsen tapaamisoikeuden tarkoituksena on lain mukaan turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempaansa, jonka luona hän ei asu. Kysymyksessä tarkoitettu lakivaliokunnan kirje liittyy lapsen tapaamisoikeudesta käydyissä kes-
kusteluissa esitettyihin huoliin siitä, että lapsen tapaamisoikeuden tehokkaassa toteutumisessa esiintyy ongelmia.

Asiantuntija-avustajan käyttämisestä huolto-
riitojen tuomioistuinsovitte-
lussa saatiin kolmen
vuoden kokeilun aikana erittäin hyviä tuloksia. Oikeusministeriössä valmisteltiin hallitusohjel-
man mukaisesti lakiehdotukset tuomioistuinso-
vitte-
lun vakinaistamiseksi koko maahan. Asiaa koskevat lait tulivat voimaan toukokuun alusta 2014. Oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveystoimi-
nisteriö ovat yhdessä valmiste-
leet tuomioistuinsovitte-
lun täytäntöönpanoa kunnissa.

Huoltoriitojen asiantuntija-avusteisen tuo-
mioistuinsovitte-
lun vakinaistaminen on tärkeä ja
myönteinen uudistus sekä perheiden että yhteis-
kunnan kannalta. Sovittelun keinoja tulisi hyö-
dyntää tehokkaasti jo aiemmissa vaiheissa ennen
huoltoriidan pitkittymistä ja syvenemistä niin,

että asia joudutaan viemään tuomioistuimeen. Huoltoriitojen tuomioistuinsovitte-
lulla ei ole
kuitenkaan tarkoitus korvata sosiaalitoimelle
kuuluvia tehtäviä, vaan eroperheiden tuen ja
huoltoriitojen sovittelun painopisteen tulee edel-
leen olla kunnallisissa peruspalveluissa. Tämän
vuoksi on erityisen tärkeää huolehtia siitä, että
kunnat voivat tarjota riittävästi ja kohtuullisessa
ajassa lastenvalvojan palveluja, perheasiain so-
vitte-
lua sekä muuta tukea erotilanteisiin.

Vireillä olevassa sosiaalihuoltolain kokonais-
uudistuksessa on tarkoitus siirtää lapsiperheiden
palvelujen painopistettä erityispalveluista yleis-
palveluihin. Tavoitteena on madaltaa tuen hake-
misen kynnystä ja turvata tarvittava tuki perheil-
le ajoissa siten, että ongelmien kasaantuminen
voitaisiin estää. Uuteen sosiaalihuoltolakiin si-
sältyisi asiakkaiden ohjaaminen palvelujen pii-
riin, palvelutarpeen arviointi, omatyöntekijä sekä
tarpeen mukainen tehostettu eri sektoreiden tuki.
Uusia sosiaalihuollon palveluja olisivat tarvit-
taessa lapsen ja vanhemman välisten valvottujen
tai tuettujen tapaamisten järjestäminen taikka
valvonnan järjestäminen lapsen nouto- ja palau-
tustilanteisiin.

Sosiaali- ja terveystoimelle kesäkuussa
2013 loppuraporttinsa jättäneen ns. Toimiva las-
tensuojelu -selvitysryhmän ehdotuksista on lau-
suntopalautteeseen pohjautuen laadittu toteutta-
missuunnitelma vuosille 2014—2019. Toteutta-
missuunnitelman mukaisesti sosiaali- ja terveysto-
ministeriön, oikeusministeriön ja sisäministe-
riön on tarkoitus selvittää yhteistyössä, miten
lapsen oikeus suojeluun turvataan tilanteissa,
joissa on taustalla vanhempien välinen tai toisen
vanhemman aiheuttama konflikti lapsen huollos-
ta ja tapaamisesta ja samanaikainen vanhemman

tai ulkopuolisen tahon ilmaisema huoli lapsen turvallisuudesta, terveydestä tai hyvinvoinnista.

Näkemyksiä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain muuttamiseksi on esitetty eri yh-

teyksissä. Oikeusministeriö tulee lainvalmisteluresurssien salliessa arvioimaan myös lapsen huoltoa koskevan lainsäädännön muutostarpeita kokonaisvaltaisesti.

Helsingissä 13 päivänä toukokuuta 2014

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 319/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Pauli Kiuru /saml m.fl.:

Vilka konkreta åtgärder har justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet vidtagit eller kommer att vidta under denna valperiod med anledning av det brev daterat 15.11.2013 som lagutskottet sänt dem?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Syftet med umgängesrätten är enligt lagen att trygga barnets rätt att hålla kontakt med och träffa den förälder hos vilket barnet inte bor. Det brev av lagutskottet som avses i spörsmålet hänför sig till den oro som kommit fram i diskussionerna om umgängesrätten när det gäller svårigheterna att genomföra umgängesrätten på ett effektivt sätt.

Under ett tre års försök har man fått ytterst goda resultat av att använda sakkunnigbiträden vid medling i vårdnadstvister i domstol. I enlighet med regeringsprogrammet har man på justitieministeriet berett lagförslag för att införa medling i domstol på permanent basis i hela landet. De lagar som gäller saken trädde i kraft i början av maj 2014. Justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet har tillsammans berett verkställandet av domstolsmedlingen i kommunerna.

Att förfarandet med medling i vårdnadstvister i domstol med hjälp av sakkunnigbiträden permanentas är en viktig och positiv reform både för familjerna och för samhället. Olika sätt att medla bör utnyttjas effektivt och i ett tidigare skede in-

an vårdnadstvisten drar ut på tiden och blir så allvarlig att saken måste föras till domstol. Syftet är dock inte att ersätta socialväsensdets uppgifter med domstolsmedling i vårdnadstvister, utan när det gäller stöd för skilsmäsofamiljer och medling i vårdnadstvister ska tyngdpunkten fortsättningsvis ligga på den kommunala basservicen. Därför är det särskilt viktigt att säkerställa att kommunerna i tillräcklig utsträckning och tillräckligt snabbt kan erbjuda service av barnatillsyningsmannen, medling i familjefrågor och annat stöd i samband med en skilsmässa.

Vid den totalreform av socialvårdslagen som är aktuell är avsikten att tyngdpunkten när det gäller service för barnfamiljer förskjuts från specialservice till allmän service. Syftet är att sänka tröskeln för att söka stöd och se till att familjerna får de stöd de behöver i tid så att problemen inte börjar hopa sig. Den nya socialvårdslagen ska innehålla bestämmelser om hur klienter hänvisas till service, bedömning av servicebehovet, egna kontaktpersoner samt intensifierat stöd till olika sektorer efter behov. Nya serviceformer inom socialvården blir att vid behov ordna övervakat eller stöttat umgänge mellan barnet och en förälder eller att ordna övervakningen när barnet hämtas eller lämnas.

En plan för genomförande för åren 2014—2019 har utarbetats utifrån de förslag som lagts fram av utredningsgruppen Fungerande barnskydd, vars slutrapport överlämnades till social- och hälsovårdsministeriet i juni 2013, och utifrån remissvaren. Avsikten är i enlighet med planen att social- och hälsovårdsministeriet, justitieministeriet och inrikesministeriet i samarbete ska utreda hur barnets rätt till skydd tryggas i situationer där det i bakgrunden finns en konflikt mellan föräldrarna eller en konflikt förorsakad av

den ena föräldern när det gäller vårdnaden och umgängesrätten, samtidigt som en förälder eller en utomstående uttrycker oro över barnets trygghet, hälsa eller välbefinnande.

Synpunkter när det gäller ändringar i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt har

förts fram i olika sammanhang. Om lagberedningsresurserna tillåter det kommer justitieministeriet att ur ett helhetsperspektiv bedöma behovet av ändringar också i lagstiftningen om vårdnad om barn.

Helsingfors den 13 maj 2014

Justitieminister Anna-Maja Henriksson